

Změní protiraketová základna rovnováhu v Evropě?

27.dubna 2007 Jiří Schneider

Strategická rovnováha po desetiletí studené války byla založena na vzájemném odstrašení mezi Sovětským svazem a Spojenými státy, jejichž arsenály čítaly tisíce jaderných hlavic a nosičů, schopných několikanásobně zničit území protivníka. Rovnováha trvala jen díky předpokladu, že obě supervelmoci se zachovají racionálně a budou se snažit vyhnout třebaš náhodnému spuštění apokalyptického konfliktu.

V tomto rámci docházelo „pouze“ k omezeným, lokálním konfliktům. Situace, kdy hrozila globální eskalace, jako kubánská krize v říjnu 1962 či podzimní izraelsko-arabská válka v roce 1973, byly podrobně popsány. Odzbrojovací rozhovory probíhající od konce 60. let (SALT, START, atd) neměly za cíl rovnováhu změnit, nýbrž snížit ji na ekonomicky a vojensky únosnou míru. V tomto kontextu je příznačná dohoda o zákazu vývoje protiraketové obrany z roku 1972 (ABM) – fungující protiraketový deštník jedné strany by poskytnul strategickou výhodu. Právě hrozba devastující odvetvy vytvářela situaci, kterou stratégové popsali jako vzájemně zajištěné zničení (mutually assured destruction – MAD).

Obava ze šíření zbraní do třetího světa

Ještě na sklonku studené války byla uzavřena dohoda o odstranění raket středního doletu (INF), k jejichž stažení z Evropy došlo během roku 1989–90. I po skončení studené války však zůstala rovnováha zachována – byly radikálně sníženy početní stavy zbraní hromadného ničení (ZHN), rakety byly přeprogramovány a demontovány hlavice. Hlavní obavou bylo, aby nedošlo k šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů do třetích zemí. Bohužel se tomu v posledních 15 letech nepodařilo zabránit. Rostoucí schopnosti států jako Severní Korea, Írán, Pákistán v oblasti raketových technologií a ZHN představují hrozbu nejen pro své sousedy a regiony, ale omezenou kapacitou ohrožují i globální stabilitu. Ukázalo se, že disponovat těmito zbraněmi se stalo otázkou prestiže a statutu. I nevídaný vstup do jaderného či balistického „klubu“ otevírá a významně posiluje vyjednávací (přesněji vydírací) pozici vůči globálním či regionálním velmocem jako jsou Čína, Indie a další. Na tyto hrozby je možno reagovat defenzívně – vývojem omezené protiraketové obrany, nebo ofenzívně – rozvinutím schopnosti odvetného úderu. Je příznačné, že USA oprášily koncept protiraketové obrany, když v roce 2002 odstoupily od dohody AMB, Rusko tuto změnu akceptovalo a samo se začalo intenzívně zabývat rozvojem podobného systému. Rusové si uvědomují, že proliferací raketových technologií je z jihu potenciálně nejvíce ohroženo. Dokonce uvažuje o ofenzívní strategii a hodlá vypovědět smlouvu o eliminaci raket středního doletu.

Ruská šachová partie

Jak si vysvětlit nedávná kritická vyjádření politických i vojenských představitelů z Moskvy o zamýšlené výstavbě protiraketových zařízení v Česku a Polsku? Rusko za souhlas s rozmístěním omezeného protiraketového deštníku ve střední Evropě bude něco chtít. Rusové hrají chladnou šachovou partii – dobře vědí, že protiraketová obrana v navrhovaném rozsahu nemůže rovnováhu s USA narušit. Jak by mohla instalace několika anti-raket změnit strategickou rovnováhu, která se stále ještě počítá ve tisících hlavic? Jde jim o přístup k americkým technologiím a vývoj společného systému nebo o změnu postavení Evropy? Evropa byla až dosud v rámci NATO součástí globální rovnováhy. Kdyby se dnes pod tlakem domácích odpůrců a ruských stratégů rozhodla

nespolupracovat na protiraketovém systému se Spojenými státy, znamenalo by to historický obrat. Obě alternativní možnosti - vývoj vlastního, evropského systému protiraketové obrany nebo spoléhání na Rusko - jsou krajně nejisté a jejich důsledkem by byla rostoucí zranitelnost Evropy vůči komukoliv, kdo se v budoucnu zmocní prostředků schopných území Evropy zasáhnout a přimět Evropany ke změně jejich domácí či zahraniční politiky.

Také proto bychom naše rozhodnutí o umístění prvku protiraketové obrany měli činit po zralé úvaze.

V České republice již stojí radar protivzdušné obrany NATO.